

Карел Чапек

Атила¹

-
1. АТИЛА – хунски владетел (433–453), известен под прозвището „бич божи“. От държавата си на Среден Дунав, която по това време включвала почти всички германски и славянски племена, предприемал грабителски нашествия в околните земи с намерение върху развалините на римската империя да основе велика хунска империя. На опустошителните му набези бил турен край с поражението му на Каталаунските полета в 451 г. от римския държавник Аеций и съюзените с него вестготи, бургунди и франки.

На сутринта пратеникът се върна откъм края на гората и донесе вестта, че на югоизток през нощта е имало огнено зарево. Тоя ден пак ръмеше, мокрите дървета едвам тлееха; трима от бежанците, укрити в урвата, умряха от дизентерия. Тъй като нямаше какво да се яде, двама мъже бяха отишли при пастирите отвъд гората; те се върнаха късно следобед, целите измокрени и изтощени до смърт; едва можах да разберат от тях, че положението е много лошо: овците мрат и кравите се подуват; когато единият от тях поиска да прибере собствената си телица, която поверил на пастирите, преди още да избягат в гората, пастирите се нахвърлили върху тях със сопи и ножове.

– Да се помолим – каза попът, който беше болен от дизентерия. – Всевишният ще се смиле.

– Господи, помилуй – загъгнаха обезсърчените хора. В този миг между жените се разрази шумна свада заради някакъв вълнен парцал.

– Какво има пак, проклетите му женоря – изрева кметът и отиде да нашиба жените с камшик. С това безпомощното напрежение намалая, мъжете отново се почувстваха мъже.

– Тия коняри не могат стигна дотука – изказа мнение един брадясал мъж. – Къде ти, в тия урви, из тоя гъсталак... Конете им били малки и мършави като кози.

– Да ви кажа ли – възрази един раздразнителен човечец, – по-добре да бяхме останали в града. Малко ли данъци сме платили за крепостните стени... За тия пари можеха да се издигнат стени до небето, кажете, а, не съм ли прав?

– Нима не знаеш – подигра се охтичавият бакалавър. – За тия пари можеха да се издигнат стени от баници. Иди си отхапи късче – малко ли хора лапаха от тях, батинка, може да е останало нещо и за тебе.

Кметът предупредително изпъшка; тоя разговор очевидно беше съвсем не на място.

– Ако питате мене – държеше на своето раздразнителният гражданин, – при такива крепостни стени конницата... Няма да ги пуснем в града и свършено. И можехме да си стоим на сухо.

– Ами върни се тогава в града и се скрий под юргана – посъветва го брататият.

– Какво ще правя там сам – възрази раздразнителният. – Аз само казвам, че трябваше да останем в града и да се защитаваме... Имам право да кажа, че е станала грешка, струва ми се. Толкова пара потрошихме по тия крепостни стени, а сега излиза, че за нищо не ги бива! На какво прилича това!

– Така или иначе – рече попът, – трябва да се надяваме на божията помощ. Нали Атила е само един неверник...

– Бич божи – обади се един калугер, който трепереше от треска. – Божие наказание.

Мъжете загубиха желание за приказки; на тоя трескав калугер му дай само проповеди да държи, поне да беше от техния град. Нали си имаме свой поп. Той си е наш, поддържа ни и не ни ругае толкова за греховете. Като че кой знае колко сме прегрешили, мислеха си мъжете кисели.

Беше престанало да вали, но тежки капки все още тропаха под дърветата. Боже, боже, боже, пъшкаше попът, измъчван от болестта.

Привечер стражите домъкнаха един младеж с окаян вид: бежанец от изток, от завзетата територия.

Кметът се изпъчи и се зае да разпитва младежа; изглежда беше привърженик на мнението, че такава една служебна работа трябва да се извършва по колкото се може по-строг начин. Да, каза младежът, хуните са вече на около единадесет мили оттук и бавно се придвижват напред; завзели неговия град, видял ги бил, не, Атила не бил виждал, видял обаче някакъв друг генерал, един шишкав такъв. Дали са изгорили града ли? Не, градът не бил изгорен, генералът издал прокламация, че цивилното население нямало от какво да се страхува, но че градът трябвало да осигури фураж, храна за войската и не знам какво още. И че гражданите трябвало да се въздържат от враждебни прояви против хуните, инак те щели да прибегнат до най-строги репресии.

– Ама нали тия неверници избиват и жените и децата – твърдеше със сигурност брататият.

– Казват, че не – каза младежът.

В техния град не било така. Той самият се бил скрил в една купа слама, но когато майка му му казала за слуховете, че хуните щели да мобилизират младите мъже, за да пасат стадата им, през нощта избягал. Това било всичко, което знаел. Мъжете останаха недоволни.

– Та на всички е известно – заяви един от тях, – че хуните отсичат ръцете на пеленачетата, а пък какво вършат с жените, не е за приказване.

– Аз не съм чул за нещо подобно – каза младежът, като че ли се извиняваше. Поне в техния град не било толкова лошо... И колко били на брой ли? Около двеста души били, повече едва ли имало.

– Лъжеш – извика брататият. – Всеки знае, че са повече от петстотин хиляди души. Където минат, всичко минава под нож, всичко става

на пепел.

– Заклучват хората в хамбарите и ги запалват – каза друг.

– Децата пък ги набучват на копията си – добави трети, един възмутен бежанец.

– И ги пекаат на огън – изтъкна четвърти, който подсмърчаше, тъй като беше хремав. – Проклети неверници!

– Боже, боже – стенеше попът. – Боже, смили се над нас!

– Нещо ме съмняваш ти... – обърна се с подозрение братият към младежа. – Как можеш да говориш, че си видял хуните, когато си бил скрит в сламата?

– Мама ги е видяла – изпелтечи младежът, – нали ми носеше храна...

– Лъжеш – извика гръмогласно братият. – Общеизвестно е, че откъдето минат, всичко изяждат като същински скакалци. И листа по дърветата не оставят, разбираш ли?

– Всевишни боже, всевишни боже – истерично започна да вие раздрънителният гражданин. – И защо, защо е това? Кой е причината? Кой ги пусна? Колко пари само хвърлихме за войската... Боже всевишни!

– Кой ги е пуснал? – иронично се обади бакалавърът. – Ти не знаеш ли? Попитай византийския император кой ги е повикал тия жълти маймуни! Днес, драги мой, едва ли има човек, който да не знае кой финансира великото преселение на народите. Това се нарича висша политика, разбираш ли?

Кметът важно изпъхтя.

– Глупости. Работата е съвсем друга. Тия, хуните, по родните си места трябва да са умирали от глад... мързеливците му с мързеливци... не са свикнали да работят... никаква култура... гледат само да се наплюскат. И затова са дошли по нашите места... да ни такава... плодовете на нашия труд. Граби, плякосвай – и карай по-нататък, бандити недни!

– Те са необразовани езичници – каза попът. – Див и непросветен народ. Господ ни изпраща изпитание; да се молим и да му благодарим, и всичко ще се оправи.

– Бич божи – възмутено подхвана проповед трескавият калугер. – Бог ви наказва за греховете ви, бог води хуните и ще ви изтреби като содомяните. Заради разврата, заради богохулството ви, заради твърдостта и безбожието на вашите сърца, заради вашето скъперничество и лакомия, заради греховното ви благоденствие, заради грешната ви страст за пари бог се е отказал от вас и ви е предал в ръцете на враговете!

Кметът заплашително изхърка:

– Внимавай какви ги плещеш, домине: тука не се намираш в черква, разбираш ли? Дошли са да плюскат. Гладници са те, мародери, голтаци...

– Само политика е това – упорито държеше на своето бакалавърът. – Византия има пръст в тая работа и никой друг.

В тоя миг страстно се намеси в разговора един възчерен човек, калайджия по професия:

– Никаква Византия; само казанджиите са виновни за тая работа и само те! Преди три години оттук мина един скитник казанджия и неговото конче беше тъкмо такова малко и мършаво, каквито са кончетата на хуните.

– Е, и какво от това? – попита кметът.

– Как какво от това! – развика се възчерният човек. – Казанджиите са минали предварително, за да видят къде какво има... Шпиони са били те... Тая работа са я направили само казанджиите! Знае ли някой от вас откъде дойдоха? И изобщо какво търсеха тук? Какво, какво... за какво, когато в града си има тукашен, местен калайджия? Само да ни подбиват цените, да ни пречат на занаята... да шпионират... Видял ли ги е някой да влязат в черква... врачуваха... урочасваха добитъка... курви мъкнеха със себе си... За всичко това са виновни казанджиите!

– Има нещо в тая работа – гласно разсъждаваше братият. – Особено племе са това, казанджиите, разправят, че ядели и сурово месо.

– Разбойници – потвърди кметът. – Крадат кокошки и каквото им падне.

Калайджията се задушаваше от справедлив гняв.

– Ето виждате ли! Разправят – Атила, а пък то излиза, че са казанджиите! На дъното, на дъното на всичко това са тия проклети казанджии! Урочасаха ни добитъка... изпратиха ни дизентерията... Все те, казанджиите! Трябваше да ги изпобесите всички до един, де кого хванете! Не сте ли... не сте ли чували за казаните на пъкълъ? И не сте ли чували, че хуните, преди да тръгнат на поход, бият котлите си? И за децата е ясна връзката тук! На казанджиите да се благодарим за тази война... казанджиите са виновни за всичко... А ти – извика той с пяна на уста, като сочеше чужденеца младеж, – и ти си казанджия, съюзник и шпионин на казанджиите! Затова си дошъл... и ще ни баламосваш, а, казанджия с казанджия такъв, искаш да ни предадеш на казанджиите...

– Да се обеси – изписка раздразненото човече.

– Чакайте, бе хора – гръмогласно викаше кметът към тълпата. – Тя, тая работа, трябва да се разследва... Тишина!

АтилаАТИЛА – хунски владетел (433–453), известен под прозвището

– Какво ще се церемоним с него – пронизително крещеше някой.
Започнаха да се стичат и жените.

Тази нощ се появи зарево и откъм северозапад. Ръмеше рядък дъжд. Пет души от бежанците умряха от дизентерия и кашлица.

След продължителни изтезания младежът бе обесен.

КРАЙ

© 1932 Карел Чапек
© 1968 Светомир Иванчев, превод от чешки

Karel Čapek
, 1932

Сканиране, разпознаване и редакция: К. Ч.

Издание:

Карел Чапек. Книга апокрифи. Разкази
Издателство „Народна младеж“, София, 1968
Редактор на издателството Вера Филипова
Художник Иван Кирков
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Мери Керанкова

Karel Čapek. Kniha apokryfů
Vydání 4
Československý spisovatel. Praha, 1964

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10657>]